

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על הדף היומי

גליון 12

פרשת ויקרא

שבת ט"ז - כ"ב

כלי שבא ליד ישראל - נחשב כגר

יתבלעמו ארץ, וצץ מחדש כבריה חדשה, וכן בגר אנו אומרים שיכקטן שנוולד דמי.

רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו, ודקא קשיא לך לא ליטמו מגבן? הואיל ונראה תוכו כברו. [ט"ז:]

כך גם ניתן לומר בטעם חיוב טבילת כלים שנקנו מגוי - היות והם זכו לעלות למעלה חדשה כמו שנאמר על שדה עפרון כשאברהם קנה אותו וייקם שדה עפרון. תקומה היתה לו, שיצא מיד הדיט ליד מלך.

התורה צייתה אותנו לטבול כלים שבאו מידי גוי ליד ישראל - כדי לחדד ולהמחיש לנו את גודל המעלה שיש לכלי שזוכה לשמש יהודי - וההמחשה היא שנטבול אותו במקווה, שכך יחשב כאילו הותך, ופנים חדשות באו לכאן.

אמנם כל זה שייך רק בכלי מתכות שניתנים להתכה, וליציקה מחדשת, ובדין זה ניתן להשוות איליו רק את כלי הזכוכית שהם גם ניתנים ליציקה מחדשת.

מהו גירסא דינקותא?

אי זכאי גמירתיה לשמעתייה מעיקרא, והא גמרה? נפקא מינה לגירסא דינקותא. [כא:]

מין הגרי"ג אדלשטיין שליט"א מספר שזקנו בעל ה'בן אריה' בגיל שלוש עשרה למד עם חברותא כל יום שבע דפים, במטרה לסיים את הש"ס, אך לאחר חצי שנה החברותא חלה, והוא המשיך לבדו, וסיים את כל הש"ס!

לימים אמר שאמנם במשך חייו חזר עוד פעמים רבות על הש"ס, אבל עיקר ידיעתו דווקא ממה שלמד באותה השנה, שהיא הגירסא דינקותא שלו.

ומאיך מסופר ששאלו פעם את **מין הגרי"ח קנייבסקי** שליט"א עד איזה גיל נקרא "גירסא דינקותא" שמועיל לזיכרון? וענה גירסת כל יום נחשבת ל"גירסא דינקותא" כלפי היום שלאחריו, שכמה שיותר צעיר אפילו ביום מועיל יותר לזיכרון! [תפוחי זהב]

מבואר בגמרא שר' אשי לא הסכים עם ההסבר שדיני טומאה בכלי זכוכית נובעים מהשוואה בין כלי זכוכית לכלי מתכות. אמנם התוספות מביאים גמרא במסכת ע"ז [ע"ה]: שם ר' אשי עצמו אומר שחיוב טבילה לכלי זכוכית חדשים שנקנו מגוי נובעים מהשוואה של כלי מתכות לכלי זכוכית.

וצריך להבין מה ההבדל בין חיוב טבילה בכלי זכוכית חדשים, לבין שאר דיני טומאה שבהם?

מסביר הגאון **רבי יצחק פנחס גולדוסר** שליט"א על פי מה שפירשו שענין הטבילה במקוה הוא שהטובל נחשב כאילו נבלע בארץ מתחת פני המים - כמו

לרגשות שפורצות מדבקות בתורה - יש הלכות שונות

מתרץ **מין הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל** שכיון שעשה זאת מתוך עוצם אהבתו לתורה, לא עבר על איסור. כמו שמצינו [בסנהדרין ס"ח.] שר' עקיבא פצע את עצמו בהלווייתו של ר' אליעזר עד שהיה דמו שותת לארץ, ולכאורה עבר על איסור עשית חבורה על מת?

מסבירים התוספות [ביבמות י"ג:] שר' עקיבא לא עבר על איסור עשית חבורה על מת, כיון שעשה זאת מתוך צער על הדברי תורה שאיבד.

מוכח שבדבר שנוגע לביטוי רגשות שנובעות מדבקות בתורה יש מהלך שונה ודינים שונים.

אמר רבי טרפון אקפח את בני - שזו הלכה מקופחת ששמע השומע וטעה. [י"ז.]

מסביר רש"י שי'אקפח' משמעותו אקברם, לשון חיתוך וקיצור, והסיבה שהתבטא כך וקילל את עצמו - בגלל שהיה מצטער על תורה המשתכחת.

ולכאורה תמוה היאך היה מותר לר' טרפון לקלל את עצמו? הרי מפורש במסכת שבועות [לה.] שיהמקלל עצמו וחברו עובר בלא תעשה, ובפרט שמצינו שאכן ניזוק בגלל קללתו, כמבואר בגמרא ב"מ [פה:]?

משמירת שבת לא מפסידים!

ואכן הלקוחות נטשו את החנות בזה אחר זה בחמת זעם על המחירים המופקעים, וכך הצליחה לעבור את השבת בלא למכור שום דבר!

והנה בהמשך השבוע נכנס לחנות לקוח גוי שהתעניין בשבת על נברשת מסויימת, אך לא קנה אותה מתוך תדהמה על המחיר המפולפל, ואחרי שלא מצא כמותה בשום מקום, נעתר לשלם את מלא הסכום!!!

כשהתברר לאבי הנערה גודל הריווח, הכיר שמשמירת שבת לא מפסידים!

ת"ר לא ישכיר אדם כליו לנכרי בע"ש בד' ובה' מותר. [י"ט]

מספר **הגאון רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א מעשה שאירע בחו"ל שאדם אחד הכריח את ביתו ששבה בתשובה לעמוד בחנותו ולמכור בשבת ר"ל.

הבת התחננה על נפשה לבל יכריח אותה לחלל שבת, אך ללא הועיל, ונאלצה ללכת אל החנות תוך ייסורי נפש גדולים.

כשהגיע הלקוח הגוי הראשון והתעניין במחיר של מוצר מסוים, עלה בדעתה עצה להפריז במחיר, כדי להבריח את הלקוחות,

עתה הנערה באה בשאלה אל הגר"י זילברשטיין האם השכר הכפול הזה יש בו חשש ישכר שבת, כיוון שהוא הגיע כתוצאה מהמחיר הגבוה שאמרה לו בשבת?

והורה לה הגר"י שאין בממון זה כל חשש - כיון שהיא לא נקבה את המחיר המופרז כדי להגדיל את הרווחים, אלא אדרבא כדי להניס לקוחות, ורק ברכת השבת היא העשירה אותם.

התבוננות בניסים

כמו בן שאביו דואג לו לכל מחסורו, אבל הוא מתרגש דווקא מדברים שהם 'מותרות', כמו ממתק נוסף, ובהם מרגיש ביטוי חיבה.

כך גם מצינו במדרש שכאשר הישמעאלים שבו את יוסף - בדיוק באותו פעם הם נשאו איתם בשמים.

אם נחשוב מה יתן ומה יוסיף ליוסף בשעה איומה זו שהוא נתלש מבית אביו - משיא הקדושה, למצרים - שיא הטומאה, וכי יבחין בכלל מהו הריח שמתלווה אליו?

התשובה היא שהניחוח הזה לא נועד רק להנעים לו את הדרך, אלא לטעת בו תקווה ואמונה, שמנת הסבל נקצבה לו משמים בדקדוק מרבי, ולא יסבול מעבר לכך כלום, עד שנגזר אפילו מהו הריח שיתלווה אליו, במסע העגום הזה.

מאי חנוכה? וכו', שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. [כ"א:]

ולכאורה הרי עיקר הנסים היו כשניצחו במלחמה, כמו שאנו מודים ביעל הנסים?

מסביר הגאון **רבי חיים שמואלביץ** זצוק"ל שאמנם ודאי שניסי המלחמה היו גדולים יותר, אבל היה משהו מיוחד בנס של פך השמן, כי היות והוא לא היה הכרחי, ממילא הוא מבטא יותר את אהבת ה' אלינו.

מדוע כל 'בני חבורה' של הפסח חכמים?

ומאחיזין את האור וכו': מנהגי מילי וכו' אלא אמר רב חסדא וכו' וכהנים זריזין הן. [כ.].

רש"י מסביר שהסיבה שלא אסרו להדליק מדורה סמוך לחשיכה בבית המקדש, הוא "משום דכהנים זריזין הם - שכולם היו בני תורה וחרדים ונוכרים, ולא אתו לחתויי משתחשד".

ולכאורה היה יותר מתאים להשתמש בכינוי 'זהירים הם', שהרי מדובר על זהירות מאיסור חיתוי בגחלים בשבת?

מתרץ הגאון **רבי אברהם ארלנר** שליט"א על פי מה שכתב הרמח"ל [במסילת ישרים פי"ז] שיש שני חלקים בזריזות, אחד קודם המעשה ואחד אחרי כן, והזריזות אחר התחלת המעשה הוא, שימהר להשלים אותה כראוי, ולכן מובן מדוע הזהירות הזו כלולה בהגדרה של זריזות.

ותירץ תירוצ נוסף שהרי בברייתא של רבי פנחס בן יאיר כתוב ש'זהירות מביאה לידי זריזות', אי"כ כשאומרים ומשבחים אותם על הזריזות כלול בזה שודאי הם גם זהירים.

והנה גם בחבורת הפסח הותר להם לצלות סמוך לחשיכה, ולא חוששים שיכשלו באיסור חיתוי בגחלים בשבת משום ש'בני חבורה זריזין הן'.

ורש"י בעירובין [ק"ג.] כתב ש'בני חבורה. הנמנין על הפסח זריזין הן דכל העוסקין בקדשים זריזין וחכמים, הלכך לא מחתים', ויש להבין הרי כל ישראל היו חייבים בקרבן פסח, וכי כולם חכמים?

אלא הסביר הגרא"א על פי התוספות בב"ב [כ"א.] שמסביר מדוע יהושע בן גמלא הושיב מלמדי תינוקות רק בירושלים - כי היה על התינוקות השפעה גדולה מהאווירה המרוממת, לפי שהיה רואה בירושלים קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה.

ממילא מובן מדוע על כל היהודים שהיו בירושלים והצטרפו לחבורה של קרבן פסח מתאים לומר עליהם - זריזין וחכמים.

אמנם בפסחים [פ"ה.] הסביר רש"י שהמעלה של 'בני חבורה' היא - 'שיש רבים ומזרזים זה את זה'.

פרשת ויקרא

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר.

מִכָּאן אָמְרוּ כָּל תַּלְמִיד חֲכָם שְׂאִין בּוֹ דַּעַת, נְבִלָה טוֹבָה הֵימְנוּ!
תַּדַּע לךְ שֶׁפֶן - צָא וְלָמַד מִמֶּשֶׁה אָבִי הַחֲכָמָה, אָבִי הַנְּבִיאִים,
שְׁהוֹצִיא יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְעַל יְדוֹ נַעֲשֶׂה כְּמָה נְסִים בְּמִצְרַיִם
וְנִזְרָאוֹת עַל יָם סוּף, וְעָלָה לְשָׁמַי מָרוֹם וְהוֹרִיד תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם,
וְנִתְעַסַּק בְּמִלְאֲקַת הַמִּשְׁכָּן - וְלֹא נִכְנַס לִפְנֵי וְלִפְנֵי עַד שֶׁקָּרָא לוֹ,
שְׂנַאֲמַר: 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר'. [מדרש רבה]

וכי אם משה היה נכנס בלי שיקראו לו היה אפשר לבטל את כל מעלותיו המופלגות במחי יד?

הסביר הגאון **רבי ירוחם ממיר** זצוק"ל שכל המעשים הטובים של האדם נמשלים לחיילים טובים, אך גם כאשר יש רבבות חיילים מצטיינים ומאומנים, אם הם לא מאוגדים לצבא ממושמע אינם מביאים תועלת.

הנדר האמיתי של האדם הוא ה'משמעת העצמית', של כפיית ההתנהגות אל ממשלת הדעת, שכל פעולה תיעשה מתוך שיקול דעת מחושב.

כאשר אדם מתנהג ברצף של הרבה התנהגויות נאותות באקראי, ולא עומד מאחוריהם חוט של חוכמה, אין מה שמחבר אותם להחשיב אותם לבעל מעלה.

ובזה מסביר הגר"י מפני מה המסילת ישרים הגדיר את מי שאינו זהיר - 'למי שאין בו דעה', שהרי ענין הזהירות הוא שהאדם יזהר במעשיו ובענייניו ויתבונן ויפקח על מעשיו ודרכיו, הטובים הם אם לא - ואדם שאינו נזהר זה סימן מובהק שהוא חסר דעת.

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל
ניתן לפנות: peninim88@gmail.com
הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים